

REFERAT

Møte:

Forum for beitebruk
Storjord, Saltdal

Dato:

06.01.2025 05.11.2024

Møteleder:

Katrine Erikstad

Referent:

Inge Sollund Ingvaldsen

Til stede:

Fra Nordland reindriftssamer: Olof-Thomas Utsi og Kristine Blind Helland

Nordland Bondelag: Geir Jostein Sandmo

Nordland Bonde- og Småbrukarlag: Per-Anton Nesjan* og Astrid Tove Olsen*

Statsforvalteren i Nordland: Katrine Erikstad, Stein Tage, Tore Vatne, Toril Austvik og Inge Sollund Ingvaldsen

NIBIO: Inger Hansen* og Svein Morten Eilertsen*

**Deltok digitalt*

Meldt fravær:

KS har ikke valgt ny representant, og møtekollisjoner gjorde at de ikke kunne møte

Saksliste

- 1/2024 – Forebyggende tiltak mot rovviltskader
- 2/2024 – Rovvilterstatning
- 3/2024 – NIBIO – Tapsundersøkelser på lam
- 4/2024 – NIBIO – Forsøk på bruk av klaver på reinkalv
- 5/2024 – Hot-spots rein på innmark
- 6/2024 – Mandatet
- 7/2024 – Møtedatoer i 2025

Referat:

SAK NR	TEMA
1/2024	<p>Forebyggende tiltak mot rovviltskader</p> <p>Tore Vatne innledet med en status for årets beitesesong.</p> <p>Det fordeles stadig mer penger til forebyggende tiltak. I rovviltregion 7 har nemnda bestemt at midlene skal fordeles 60 / 40 i favør reindrift, på grunn av tapsbildet.</p> <p>Restmidler på slutten av året tildeles i hovedsak til reindriftnæringa for bruk kommende vinter. Dette skjer etter at tilskudd til sauennæringa er utbetalt.</p> <p>FKT midlene skulle først og fremst prioriteres til beitebrukere innenfor prioriterte yngleområder, og i buffersoner til rovviltsonene. Nordland er langt og smalt og det meste kan regnes som buffersoner. Det overordnede målet er likevel å få ned tapene, og midlene må derfor prioriteres der man ser at intensjonen best lykkes.</p>

SAK NR	TEMA
	<p>Astrid Tove Olsen: skyldes lavere tap for sauenæringa, at det er blitt færre rovdyr, bedre tilskuddsordninger eller rett og slett at færre sau / beiteressursen blir mindre utnyttet? Hun ønsket at forumet skal se på alle tilgjengelige beiteområder i Nordland, om de utnyttes, rovvilttrykk, og om det er beiteressurser som nå ligger brakk?</p> <p>Toril: Trenden for antall sauebruk peker nedover, og når mange sauebruk forsvinner vil beiteressursene bli vanskeligere å utnytte.</p> <p>Geir Jostein: NIBIO har sett på beitepotensiale i utmark i Nordland, og det er et av de fylkene med lavest utnyttelse av beiteressursen. Bondelaget mener Nordland får for stor totalbyrde med 10 jerv, 10 gaupe og 1 bjørneyngling. De jobber med å få bort bjørneynglinga basert på at det er veldig liten sannsynlighet for en ynglende binne i Nordland, samtidig som at målet om en yngling gjør forvaltninga av bjørn mer krevende.</p> <p>Stein Tage: Reinens unnvikelsesatferd er dårlig kommunisert i forvaltninga, og halvparten av alt beiteareal ligger nærmere enn 1 km fra veier eller tekniske inngrep. Dette er arealer som i liten grad vil benyttes.</p> <p>Olof-Thomas: Reindriften sparer hunnkalver, men får likevel ikke reintallene opp. Dette er et tegn på at predasjonstrykket er for høyt. Tror ikke FKT-midler treffer like godt for reindriften som for sau, og er bekymret for at bruken av FKT-midler endrer arealbruk som igjen kan påvirke på andre måter.</p> <p>Tore: Det er liten tvil om at FKT treffer bedre for sauenæringa enn for reindrift. Det er svært vanskelig å måle effekten av FKT-midler. Det er også en fare for at FKT-midler glir inn i ordinær drift, og at man ikke treffer intensjonen med tildeling av tilskuddet.</p> <p>Kristine: NRS har hatt flere diskusjoner på når tiltak er drift eller ekstraordinært. Ville mange av tiltakene som i dag gis FKT-tilskudd til blitt gjennomført uavhengig av tildeling? FKT-potten øker, men det gjør også rovvilttapene. Kanskje må man tenke nytt, og åpne opp for «innovative» tiltak som ikke er prøvd ut tidligere?</p> <p>Stein Tage: Det er spilt inn til reindriftsavtalen at vi ønsker en vurdering hvor godt FKT-tiltakene treffer. Er tidligslakting av kalv med på å redusere rovvilttapene?</p> <p>Olof-Thomas: Har ikke bodd så lenge i Nordland, og en av tingene som overrasket han var hvor store tap det var. Større tap enn i Sverige, til tross for relativt lik rovviltbestander. Mener også det må være rom for nye tiltak, men er bekymret for økte tap dersom man slutter med dagens tiltak. Tapssituasjonen kunne vært enda verre om ikke flytting og foring ble gjennomført.</p> <p>Kristine: Hvilke tiltak er det som er mest effektiv på sau?</p> <p>Geir Jostein: Tidlig nedsanking ser ut til å ha god effekt. Det samme med uttak av jerv, der FKT-midler har gått til skadefellingslag. Vanskelig å se hvilke tiltak som skulle treffe bedre, da det er rovvilttrykket som er for stort. Har et håp om at nye tiltak / ny teknologi kan være mer effektive enn dagens tiltak.</p>

SAK NR	TEMA
	<p>Astrid Tove: I Hattfjelldal har de vært flinke til å bruke tiltakene til å støtte opp om landbruket og bøndene. Vi må være ærlige ovenfor storsamfunnet hva disse midlene er og at det fører til små endringer over tid. Hva skjer hvis plasteret rives av?</p> <p>Tore: Det er store forskjeller på sommer og vinter. Om vinteren har man god uttelling på skadefellingsuttak. Dette fungerer dårligere om sommeren.. Arbeidslivet har endret seg, og har inntrykk av at de som driver heltid kommer bedre ut på tapssiden. Der det var ti som drev aktivt med sau tidligere, er det nå kanskje bare én igjen. Dette påvirker tilsynsaktivitet. Ulike driftsformer vil også påvirke rowilttapene.</p> <p>Astrid: Hvis man er mange i et fellesskap, vil det være flere hender og bein som bidrar. Tilsyn vil gå raskere, samtidig som at hver enkel bruker får en lavere tilsynsmengde. Derfor vil det i gode «landbruksmiljøer», der flere jobber sammen, være større sjanse for å lykkes. Enten det er rowilttap, eller andre utfordringer som man kan løse i fellesskap.</p>
2/2024	<p>Rowilterstatning</p> <p>Tore: Det utbetales store rowilterstatninger både til sau og rein, til tross for relativt få dokumenterte tap. Nordland har likevel en relativt stor andel dokumenterte tap, sett opp mot antall dyr på utmarksbeite. Man må bruke mye faglig skjønn for å finne rett erstatningsnivå, ut fra det som er rapportert inn som tapt. I Nordland blir halvparten av tapt rein erstattet, mens 60-70 % av total tapt sau blir erstattet, etter fratrekk for normaltaket.</p> <p>I år har det kommet inn 143 søknader om erstatning for tapt sau til rowilt. I reindriften søker «alle» reieiere om erstatning. Vi utbetaler erstatning slik at det blir mest mulig rett i forhold til regelverket, erstatninga er rett, men det er ikke slik at alle blir fornøyde. Får klager som går videre til Miljødirektoratet, som vurderer om sakene er innenfor regelverket. Som regel er de enig med Statsforvalteren i erstatningssaker.</p> <p>Stein Tage: At Nordland har en relativt stor andel dokumenterte tap viser at næringene jobber godt sammen med Statens naturoppsyn. Tror ikke at antall dokumenterte tap vil stige nevneverdig selv om det settes inn flere stillinger.</p> <p>Olof-Thomas: Hva er det vi i Nordland er bedre til enn andre rowiltregioner?</p> <p>Tore: Tror det skyldes at næringene er flinke til å melde fra om tapte dyr, og at SNO kan rykke ut raskt når de får beskjed.</p> <p>Geir Jostein: Det er en del av bondelagets medlemmer som synes at skjønnet, mellom dokumentert tapt, søkt erstattet, og faktisk utbetaling er for dårlig kommunisert. Bønder tror at man skal få den erstatningen man søker om. Mange reagerer når de da får en lavere erstatning enn de har søkt om. Hvorfor ikke bare utbetale 100 % av det bønder søkt erstattet?</p> <p>Tore: Viktig å sette seg ned og prate om disse tingene. Når det oppstår ekstraordinære tap, så utløser det en hjemmel i regelverket som gjør at en større</p>

SAK NR	TEMA
	<p>andel av det totale tapet blir utbetalt. Vi har ikke personlig eierskap til midlene, men det må gjøres rett etter lovverk.</p> <p>Kristine: Hva regnes som normaltap?</p> <p>Tore: 2 % på sau og 5 % på lam er det vanlige, og regner 6 % dødelighet på reinkalv fra fødsel til merking.</p> <p>Kristine: Har hatt to jerveynglinger i sitt distrikt. Synes hun har fått uhensiktsmessig mange reinkadaver dokumentert som «ukjent fredet rovvilt».</p> <p>Tore: Stoler på at SNO registrerer at kadaveret blir registrert som tatt av jerv, hvis dyret viser tydelige tegn til det. En jerveyngling i et område vil ikke automatisk gi kadaver status som jervetapt, selv om dette kan virke sannsynlig. Det er de fysiske skadene på kadaveret SNO registrerer etter. I fylket ser det ut som at gaupe er overrepresentert i tapstallene. Dette ut fra modeller for hvor mye byttedyr en gitt mengde gaupe tar.</p> <p>Stein Tage: Lettere å få dokumentert gaupefamilier i dag, med blant annet viltkamera. Miljødirektoratet har trukket tilbake tillatelser til skadefelling på bjørn. Tidligere kunne man «samle» opp kadaver, slik at når tapstallet ble for høyt, så kunne man si ja. Politikerne ønsker rask saksbehandling som behandles fortløpende, og da blir det ofte nei fordi tapstallet er for lavt.</p> <p>Geir Jostein: Hvor mange klagesaker «vinner frem» i Miljødirektoratet?</p> <p>Tore: Veldig få klager på erstatningsutbetalinger vinner frem.</p> <p>Stein Tage: Utbetale midler i forkant av beitesesong? Da kan midlene brukes til å berge flest mulig dyr.</p>
3/2024	<p>NIBIO – Tapsundersøkelse på lam</p> <p>Omtrent $\frac{3}{4}$ av sauene som forsvinner på utmarksbeite er lam Tapsundersøkelser utføres i områder med høye lammetall (og forventa høyt mørketall).</p> <p>Resultat Ørpen-Redalen 2007-2008 (Buskerud): Gaupe var hovedårsak til de høye lammetapene begge år. Gaupa tok 94,2% av alle lam som ble borte. Normaltapet utgjorde bare 5,8 % av lammene som omkom på beite. Eller 0,85 % av alle lammene sluppet på beite. Kun et av 22 gaupedrepte lam ville blitt funnet.</p> <p>Resultat Nykirke 2015 (Buskerud): Brukerne mente at gaupe var hovedårsak til tap, men kun ett lam ble dokumentert tatt av gaupe. Hovedutfordringen var fluelarver og mage-tarm-parasitter. Tett skogsbeite: godt egnet for fluelarver, og ville kanskje ikke oppstått i et fjellbeite. Også noen ukjent dødsårsak – kan ha underestimert rovvilt.</p>

SAK NR	TEMA
	<p>Fluemark: myiasis – spises opp levende, og dør til slutt av blodforgifting. Kan fluemark oppstå uten at lammet er skadet tidligere? Sauenæringa mente fluemarken etablerte seg etter rovviltskader, men teorien ble forkastet av veterinærer.</p> <p>Resultat – høylandet 2023: 45 omkom på beite, 28 kadaver ble funnet. Kongeørndrepte lam ble for første gang dokumentert i besetningen. Bonden selv mente det var gaupa som tok lam. Likevel sto sykdom for halvparten av dødsårsakene. NIBIO anbefalte tiltak mot koksidiøse og generelle tiltak for å redusere smittepress i besetningen. Flest lam ble funnet død tidlig i beitesesongen. Forsinket slipp ville bidratt til lavere tap. Går et drastisk skille på 9 kg (14 dager).</p> <p>Resultater Sul: Akutt ulvesituasjon, mange kadaver funnet i beiteområde. Uten dødsvarsler ville ikke ulvetapene blitt oppdaget. Ulv dokumentert på viltkamera 19. august, og skutt samme dag. Selve undersøkelsen ble preget av «dårlige» dødsvarslerne, som rapporterte selv om lammene ikke var dødt. Nibio har best erfaringer med Telespor.</p> <p>OT: Påvirker tapsundersøkelsene predasjonsraten? Vil tilstedeværelse av forskere føre til at tapstallene går ned?</p> <p>Inger Hansen: Ikke sett på hvordan tapsundersøkelsen påvirker predasjonsraten i besetningen.</p>
4/2024	<p>NIBIO – Forsøk på bruk av klaver på rein</p> <p>Gjennomførte et prosjekt i Fielbmajohka siida. Her ble 60 kalver utstyrt med sendere under kalvmerking første uke i juli. Det ble ikke sendt dødelighetsvarsel fra noen av de 60 klavene. I resten av flokken var 9 % av reinkalvene borte.</p> <p>Undersøkte om tilsvarende tapsforebyggende effekt kunne påvises i Nordland. Det ble merket 90 i Duokta, og 82 kom tilbake. Kun 3,3 % tap blant de med sender eller klave. Mye lavere tapstall enn for resten av Duokta.</p> <p>Forsøk på lam på Varangerhalvøya, med godt synlige klaver. Lavere tapstall på lam som gikk med klaver enn de uten. Forsøkt bredere klave, og det ser ut som at jo mer synlig klaven er jo lavere er predasjonen.</p> <p>Hvis klave har en tapsforebyggende effekt – hvor lenge vil det virke? Forskyver man skaden mot andre dyr? Vil naboen bli ekstra utsatt?</p> <p>Sesongvariasjon i rovvilt drepte reinkadaver (NIBIO-rapport) - Flaskehalsrapport kommer 15. desember.</p>
5/2024	<p>Rein på innmark – hotspots</p> <p>Datagrunnlag i kartmaterialet er basert på henvendelser som kommer til Statsforvalteren. Ulik registreringspraksis i årene 2016-2024. Grov detaljeringsgrad; punktene er lagt inn på stedsnavn ikke koordinat, og alle henvendelser er lagt inn som et punkt uavhengig om det er mange eller få dyr. Kunne lagt inn hvem som har fått pålegg om å flytte rein, og eventuelt hvor det har vært lokale dialoggrupper.</p>

SAK NR	TEMA
	<p>Nordland bondelag har sjekket med sine lokallag om hvor vidt dette er en problemstilling som diskuteres i lagene. I Nordland hadde 27 lokallag diskutert rein på innmark, og er dermed et stort tema blant lokallagene.</p> <p>Lokale dialoggrupper har fungert i forkant av en situasjon, men når reinen står på innmarka er det vanskeligere å løse denne konflikten. Det er et ønske om å ta opp de lokale dialoggruppene på nytt.</p> <p>OT: Den største utfordringen med rein på innmark oppstår i mai. Det er i all hovedsak reinokser, og reineiere har ofte en hovedflokk de må ta vare på. Kunne man løst dette med moderne virkemidler? Drone?</p> <p>Stein Tage: Moderne virkemidler kan være effektivt. Både bonden og reineieren må være på andre steder når problemene oppstår.</p> <p>Katrine: Kunne konfliktforebyggende tiltak blitt brukt på ekstra gjeting?</p> <p>Geir Jostein: Reipåsaken fikk et uheldig utfall. Nordland bondelag fulgte prosessen hele veien til reindriftsstyret. Statsforvalteren MÅ ikke slutte å bruke verktøyet for det om saken fikk dette utfallet. Synes det høres veldig positivt ut å se på moderne virkemidler.</p> <p>Kristine: Hvor er det lokale dialoggrupper?</p> <p>Stein Tage: Gildeskål, Meløy, Dønna, Kjerringøy, Ballangen, Rødøy,</p> <p>OT: Problemstillinga vil ikke bli mindre i årene fremover. Klimaendringer kommer til å føre til mer is i fjellet, og barmark i lavlandet. Da kommer reinen på innmark.</p> <p>Geir Jostein: Savner fastere rammer og rutiner. Følge opp lokale dialoggrupper – hva ble bestemt? Hvordan er det fulgt opp?</p> <p>Katrine: Neste møte i beiteforumet: Se hvilke lokale grupper som har vært tidligere, og hva som har vært diskutert tidligere.</p>
6/2024	<p>Mandatet</p> <p>Bytt ut regionale dialoggrupper, med lokale.</p> <p>Kristine: Ønsker ikke at forumet skal være en arena for å svare ut enkeltsaker. Har vært et bra møte i dag. Reindriften ønsker gode løsninger med bondelagene, slik at reinen kan fortsette å bruke kystbeitene.</p>
7/2024	<p>Møtedatoer i 2025</p> <p>13. mars 2025</p> <p>17. juni 2025</p> <p>21. oktober 2025</p>

SAK NR	TEMA